

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA ♦ ♦

OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: LOTTEN DAHLGREN ♦ ♦ ♦

INNEHÅLL:

K. L.: Sjuksköterskeskolan vid London Hospital.

MARIA ANHOLM: Hvad en guvernant kan få upplefva. Ett minne från Kaukasien.

DAGMAR BERGSTRÖM: Ödesdiger väntan.

Litteratur: F. E., De osynliga vägarna af Mathilda Roos. — F. E., Från skolsalen af Teodor Holmberg. — F. E., Skrifter utgifna af Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppföstran. — G., Svenska kvinnans kommunala rättigheter och skyldigheter af Gustaf A. Aldén.

Bör det offentliga lifvet längre undvara kvinnan?

Föreningsmeddelanden.

Reflektioner. (Insändt).

SVECIA,Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste villkor.

Hufvudkontor: Regeringsgatan 40, 2 tr.

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: Regeringsgatan 40.

Aktiebolaget Nordiska Kompaniet.
Textilafdelning, Thyra Grafström.
 Färdiga och påbörjade **Broderier** på silken, Kläder, Häft- och syllestramar, passande för Bukar, Portlater, Maltor, Kuddar, Serveringsdukar m. m. Mönster utbyras. Rekvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.
 Oms. / Ändrad adress: Regeringsgatan 5.

Bröderna Pålmanns Skrif-, Språk- & Handelsinstitut,
 A. T. *84. Riks- 36 06. Stockholm, Stora Vattugatan 2, 1 och 2 tr. upp.
 Fullständigt Handelsläroverk med öbhings- och mönsterkontor.
 Arskurser, Terminskurser, 3 mån. kurser. Kurser i särskilda ämnen.
 Undervisningen bestrides af 21 lärare. Nya elever emottånas dag-
 ligen. **Prospekt** gratis på begäran.
 Söndagslektioner. Skriftinstitutet fortgår oförändradt.

vid fotvandringar, vid vistelse i skog och mark medföra alla, som lärt känna Fil.
Doktor P. Håkansson's fabrikat Salubrin, detsamma säson medel mot önna fötter,
insektstyng m. fl. yttre skador och säson det bästa toalettmiddel till hudens, hårets
och tändernas vård.
Salubrin tillhandahålles i Parfym-, Specereri- och Färgaffärer. Partilager hos
Geijer & Co., Stockholm.

På resor,

Säsonens nyheter i

Höst- & Vinter-KAPPOR

— för damer —

i stort urval hos

Aktiebolaget Nordiska Kompaniet,
Stureplan.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

☛ Allt arbete utföres noggrant och af bästa material. ☛

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETERSSON,

52 Drottninggatan 52.

Stockholms Läsesalongs Bibliotek och Läsesalar,

hvärest den moderna in- och utländska bok-, tidnings- samt
tidskriftslitteraturen och landsortstidningar finnas,

hållas tillgängliga:

hvardagar kl. 10 f. m.—9 e. m.

sön- och helgdagar kl. 2— $\frac{1}{2}$ 10 e. m.

25 Beridarebangatan 25.

**Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå,
Stockholm, 54 Drottninggatan,**

finnas anmälda kvinliga arbetssökande säson: lektionsgifvare i olika ämnen,
svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrif-
biträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, före-
läserskor, gymnaster m. fl.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10-4),

som under garanti af Stockholms Enskilda Bank åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponentén i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter Stockholms Enskilda Bank därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Klagomål öfver svårighet att få köpa verkligt god Ättika har föranledt Liljeholmens Vinfabrik att tillhandahålla sin, sedan många år för god smak och fin arom kända Ättikssprit, på förseglade flaskor försedda med fabriken's etikett och spädningstabell.

Aug. Magnusson

44, 46 & 48 Vesterlånggatan 44, 46 & 48

31 & 33 Stora Nygatan 31 & 33

(ingång endast från Vesterlånggatan)

STOCKHOLM

Min nya Afdelning

för

Hvita varor

erbjuder odisputabelt största urval af:

Duktyger, Handdukar, Linnelärfster
och alla slags **Hvita Väfnader.**

Almedals, Norrköpings (Tuppen) och
Gamlestadens samtliga Väfnader
ständigt på lager till *fabrikpris.*

Då helt stycke tages lämnas *extra rabatt.*

All slags Linnesömnad och Märkning
utföres *omsorgsfullt* å egna Atelierer.

För **Utstyrslar** ovilkorligen bäst och billigast.

Solida varor. Största urval.
Billigaste priser.

Aug. Magnusson,

STOCKHOLM.

Sjuksköterskeskolan vid London Hospital

jämte några reflektioner]
öfver sjuksköterskeutbildningen i Sverige *).

I.

Genom omständigheternas gång har författaren till denna uppsats kommit att taga någon kännedom om sjuksköterskeutbildningen i olika länder och därmed fått ögonen öppna för en del brister, som vidlåda hithörande förhållanden i hemlandet. Det är isynnerhet af en jämförelse mellan våra förhållanden och de engelska sjuksköterskeinstitutionerna nu för tiden — utan gensägelse de främsta i världen — och dessas kanske mest typiska representant *London Hospital* med dess skola — som vi kunna hämta nyttiga lärdomar. Anställandet af en sådan jämförelse är ändamålet med dessa rader.

London Hospital är ett af Englands större sjukhus och dess sjukmaterial af mycket omväxlande beskaffenhet. Sjukhuset lämnar därför det yppersta tillfälle till mångsidig utbildning af sjuksköterskeelever, och detta tillfälle tillvaratages på bästa sätt.

Den vid anstalten fästade sköterskekåren räknar omkring 300 medlemmar. För deras nödtorft och trefnad är inrättadt ett särskildt »Nurses' Home», bestående af en äldre och en nyare byggnad, liggande i omedelbar förbindelse med sjukhuset. Hvarje sköterska eller sköterskeelev har där sitt eget sofrum, visserligen litet men både praktiskt och treffigt anordnad. Nattsköterskorna bebo dock särskilda för dem inredda rum på sjukhusets vindar, där allt är beräknadt på att så mycket som möjligt utestänga ljudet från öfriga delar af huset. I hvarje våning finnes badrum. Till »Nurses' Home» hör en salong, försedd med bekväma stolar, pianino och taflor, där sköterskorna

*) En mycket intressant »Skildring från London Hospital och dess sjuksköterskeskola» förekommer i tidskriften »Läsning för Hemmet», 22:a årgången, 4:e häftet, men som däri mest lifvet i allmänhet vid sjukhuset framställles, tror jag mig kunna åter upptaga ämnet, i all synnerhet som här nästan uteslutande vikt fästes vid sköterskornas utbildning och villkor.

kunna vistas på sina fristunder, taga mot besök och för öfrigt hafva en otvungen tillvaro. Det är dem t. o. m. tillåtet att där uppträda i nattrock och tofflor. Äfven finnes ett ganska rikhaltigt bibliotek, innehållande dels skönlitteratur, dels ett stort urval goda böcker i anatomi, fysiologi, sjukvård m. m.

Graderna af öfver- och underordnade äro många vid de engelska sjukhusen, och rangordningen ter sig åtskilligt olika mot de gängse förhållandena hos oss. Gradskillnaden iakttages också med nästan militärisk stränghet, ja, till öfverdrift. Indelningen är som följer, räknadt nedifrån:

Pupil-probationer = profelev;

Junior-probationer = första årets elev;

Senior-probationer = andra årets elev;

Staff-nurse = examinerad sköterska, som fullgör sin fyraåriga förbindelse till sjukhuset som afdelningssköterska;

Sister = öfversköterska, som bär ansvar inför läkare och föreståndarinna för flera afdelningars såväl patienter som personal, eller också har högsta uppsikten öfver t. ex. sköterskehemmet, linneförrådet eller en poliklinik. Vid utnämningen tages särskild hänsyn till hennes undervisningsförmåga, emedan »the sister's» viktigaste uppgift är att, både praktiskt medelst demonstrering vid sjuksängen och teoretiskt, genom lektioner, utbilda och uppfostra eleverna.

Matron = föreståndarinna, som är hela sköterskepersonalens hufvud; på henne beror antagandet och afskedandet af sköterskor. Hon är inför styrelsen ansvarig för sina handlingar.

Lönegraderna för London Hospitals sköterskor äro som följer: Junior-probationer £ 12, Senior-probationer £ 20, Staff-nurse £ 24 första året, med årlig förhöjning af £ 1, nående en maximallön af £ 27, Sister £ 30 första året, med årlig förhöjning af £ 5, nående en maximallön af £ 40, Privatsköterska £ 30 första året, med årlig förhöjning af £ 5, nående en maximallön af £ 45.

Åt de sköterskor, som önska ingå i »the Royal National Pension Fund for Nurses» gifver sjukhuset rikligt understöd efter af styrelsen fastställda villkor.

* * *

Eleverna indelas i två kategorier, betalande och icke-betalande; skillnaden dem emellan består däri, att det står den betalande eleven (afgiften är 1 guinea i veckan), fritt att lämna sjukhusets tjänst vid

den två-åriga lärotidens slut, samt att åldern för icke-betalande inträdessökanden är satt mellan 25 och 35 år, under det en betalande mottages mellan 22 och 40 år; men med hänseende till arbete, utbildning och bostad behandlas alla lika.

För att blifva antagen till profelev fordras, utan undantag, ett personligt sammanträffande med »the matron», och om kandidaten därvid befinnes lämplig, blir hon genast och på stället underkastad läkarebesiktning af en särskild för detta ändamål af styrelsen tillsatt läkare. Utfaller denna undersökning tillfredsställande, antages den sökande.

På det att eleverna icke skola vara fullt främmande för sina plikter, när de börja i sjuksalarna, få de först genomgå en sex-veckors kurs vid *Tredegar House*, en förberedande utbildningsanstalt, där abc inom sjukvårdsarbetet meddelas dem.

Tredegar House är beläget utom sjukhusområdet; samtidigt kunna 28 profelever där mottagas, hvilka då stå under en »sisters» omedelbara ledning. De erhålla undervisning, mat och husrum samt 2 sh. 6 d. per vecka till bestridande af tvättomkostnader. Befinnes någon redan vid detta tidiga stadium olämplig, aflägsnas hon.

Undervisningen omfattar sådana husliga sysslor, som under den första tiden hufvudsakligast komma på elevernas lott inom sjuksalen; de få sålunda öfva sig i bädda, sopa, damma etc. Och man väntar sig af dem, att de skola blifva snabba och skickliga i utförandet af alla dessa göromål. Dessutom undervisas de i konsten att bereda sjukmat och lägga förband samt i en del andra vid sjukvård förekommande detaljer, som kunna inläras utom sjuksalen. Äfvenledes äro för dem anordnade föreläsningar i elementär fysiologi, anatomi och hygien. Undervisningen i de olika ämnena är ordnad så, att hvarje elev tillförsäkras den för henne nödvändiga personliga handledningen.

Vid de sex veckornas slut anställes examen, och under den sjunde veckans lopp öfverflyttas de godkända lärjungarna till sjukhuset för att genomgå den egentliga profmånaden.

Af profeleven fordras, att hon ständigt bär sjukhusets inomhusuniform, under det att utomhusuniformen ej nödvändigt behöfver anläggas, men alltid fordras en lång kappa för att skylla bomullsdräkten vid gången från och till sjukhuset. Under sin vistelse i den förberedande utbildningsanstalten äro profelever förbjudna att besöka sjuksalarna eller sköterskehemmet. När de befinna sig i sjukhuset för att närvara vid föreläsningar och lektioner, måste de stanna

i de delar af byggningen, som äro upplättna för detta ändamål, och de uppmanas att iakttaga *absolut tystnad* i sjukhusets trappor och korridorer. Denna regel gäller hela sköterskekåren.

Noggranna anteckningar föras öfver resultatet af hvarje prof-elevs examen i de olika ämnena, hvilka anteckningar bevaras, men intet intyg öfver dessa studier beviljas, innan eleven vunnit sitt fulla sköterskebetyg, och under inga omständigheter gifves åt elev, som befunnits olämplig för vidare utbildning, något officiellt intyg, att hon åtnjutit undervisning vid *London Hospital Preliminary Training Home*, som denna läroanstalt kallas.

När den unga kvinnan med godt resultat bestått profmånaden, måste hon underteckna ett kontrakt, hvori hon förklarar sig tydligt förstå, att aftalet gäller 4 år, och att endast det mest vägande skäl kan lösa henne därifrån. Tillika måste hon lofva obrottslig lydnad för sjukhusets reglemente, och så tager den egentliga lärotiden sin början. Denna räcker i 2 år, hvarunder flertalet elever ej blott ha allting fritt, inberäknadt tvättkostnader, utan äfven en liten handpenning, men till gengäld skall hon efter mottagandet af sitt sköterskediplom tjänstgöra 2 år för sjukhusets räkning, antingen som afdelnings- eller privatsköterska. I denna egenskap åtnjuter hon samma naturaförmåner som eleven, ett visst antal uniformspersedlar samt kontant lön, växlande i förhållande till hennes användbarhet.

När de 4 åren äro tilländalupna, står det sköterskan fritt att efter en månads uppsägningstid lämna London Hospital.

* * *

Efter att sålunda hafva tecknat de yttre konturerna af sköterskekårens organisation, öfvergå vi till betraktande af undervisningssystemet vid London Hospital.

Eleverna tjänstgöra i sjuksalarna under »the sisters'» och »the staff-nurses'» ledning, och särskild vikt lägges vid att bereda hvar och en tillfälle att arbeta inom alla de olika grenarna af sjukhusets verksamhet. Tjänstgöringen är indelad i dag- och nattjänstgöring. »The sisters» böra vara lifligt öfvertygade om betydelsen af sina plikter som lärarinnor, och i regeln göra de hvad i deras förmåga står att meddela eleven den tekniska undervisning, som med fördel endast kan gifvas i sjuksalen. På dem beror äfvenledes till största del elevens öde inom sjukhuset; det anses af underordnad vikt att eleven *kan* något på detta tidigare stadium af sjukhusvistelsen, men

så mycket mera fäster man sig vid, att hon är läraktig och villig. »The sisters» uppmanas isynnerhet att ej göra sig skyldiga till ett misstag, som rätt ofta begås af öfverordnade sköterskor gentemot deras underordnade, nämligen att bedöma elevens duglighet efter den nytta hon *för tillfället* kan göra, förglömandes de möjligheter hon har att *blifva* af nytta. Om en nybegynnare mätes efter denna orättvisa måttstock, blir en elev, förut van vid husliga göromål, men föröfrigt ohyfsad, högljudd och trög till förståndet, utmärkt såsom särdeles lofvande, under det en annan, som är motsatsen till allt detta, men ovan och följaktligen i början tafatt, bedömes som omöjlig för banan. Efter en månads tjänstgöring på en afdelning bör eleven hafva inhämtat de första grunderna af arbetet där, och sålunda hafva lärt att mäta patienternas temperatur, lägga omslag m. m., och är det »the sisters» skyldighet att förvissa sig om, och detta helst i förbigående, att så verkligen är händelsen.

Mycken vikt lägges vid att eleven uppfostras till obetingad lydnad för öfverordnade och för reglementet, till punktlighet och ordning. Och ej blott till ordning i arbetet, utan äfven om den egna personen. Man fordrar att sjukhusdräkten, hvars snitt och färg en gång för alla är fastställd, skall omsorgsfullt påsättas och bäras med värdighet samt att alla plaggen skola vara så fläckfria och rena som omständigheterna medgifva. »The sisters» bära i detta afseende ansvaret för alla sina underordnade. Vid flyktigt betraktande kunde ju detta se ut som en småaktighet, men likformighet i klädedräkten bidrager att uppfostra sinnet till den regelrätthet och ordning, som äro nödvändiga vid ett stort sjukhus. Likaså söker man från första början hos eleverna inplanta det som gäller som »god ton» på sjukhuset, t. ex. att ej bära knarrande skodon och dylikt. All tendens till slams undertryckes på det allvarligaste. För att gifva ett begrepp om strängheten i detta hänseende, citeras här ordningsreglerna för sköterskor och elever:

1. De få icke kvarstanna på sina egna eller göra besök på andra afdelningar under fritiden.
2. De få aldrig besöka en främmande afdelning annat än skickade i ärende.
3. De skola med stor punktlighet ställa sig den för dem gällande tidsindelningen till efterrättelse och vara synnerligen noga i att återvända till sina respéktive afdelningarna på *utsatt* tid.
4. Dem förbjödes allt prat i genomgångsafdelningar, korridorer

och trappor; tystlåtenhet och ordning bör iakttagas vid passerandet genom trädgården.

5. De få icke gå in i hvarandras rum efter kl. 10 e. m. Alla ljus skola släckas i sofrummen kl. 10,30 e. m., undantagandes lördagar, då ljus får brinna till kl. 11 e. m.
6. De uppmanas att ha snyggt och ordentligt i sofrummen, noggrant iakttaga de tryckta regler, som där äro upphängda till efterrättelse, och att alltid lämna rummen i sådant skick, att de tåla inspektion.
7. De få icke beträda en sjukafdelning utan uniform, om ej »the matron» därtill gifvit tillåtelse.
8. De böra icke aflägsna sig från måltiderna utan lof.
9. De få icke mottaga besök utan särskild tillåtelse från »the matrons» byrå.

Det är nog ej alltid så lätt för en frihetsälskande och själfständig ungdom att foga sig i detta allt annat än milda reglemente, men är skolan sträng, så ägnas också åt elevens såväl kroppsliga som andliga hälsa all upptänklig omvårdnad. Det hör till »the sisters» många åligganden att lära eleven taga vara på hälsan, denna för en sjuksköterska oundgänglig skatt, samt att vaka däröfver att, om någon befinnes öfveransträngd eller sjuk, foga anstalt att genast beredes henne nödig hvila. Det anses ej för någon dygd, att eleven håller sig uppe, när illamåendet gör det omöjligt för henne att ordentligt fylla sin plikt, enär följderna af sådan envishet vanligen blifver förlängd arbetsoduglighet. Alla elever äro enligt reglementet berättigade till en fridag hvar fjortonde dag, samt en veckas ledighet vid slutet af hvarje 6-månaders period, dock med det villkor, att »the matron» bestämmer, när denna ledighet lämpligast kan gifvas. Under den tre månader långa natt-tjänstgöringstiden kan eleven tillbringa en natt utom sjukhuset. En månads ledighet gifves vid lärotidens slut, innan den nya sköterskan börjar sitt tredje år, nu vid den permanenta kåren. Dessutom har hon dagligen två timmars frihet, då hon måste hämta frisk luft och se andra omgifningar än sjuksalens. Man har nämligen klart för sig, att enda medlet att bibehålla dugligheten hos en sköterskekår är att gifva dess medlemmar tillfälle till hvila och förströelse.

Inom det religiösa området pålägges sköterskorna intet tvång; de kunna tillhöra hvilken kristen trosbekännelse som hälst, och de hafva frihet att, enligt öfvertygelse, besöka de bönestunder som hållas inom sjukhuset eller fira sin gudstjänst annorstädes.

Den under dagen tjänstgörande personalen aflöses till natten af ny sköterskeuppsättning. Natt-tjänstgöringen bestrides vanligen af en »staff-nurse» och två elever för tvänne salar, hvilka alla öfvervakas af en »night-sister». Arbetet fortgår sålunda dygnet om utan afbrott och utan att öfveranstänga personalen. Man inser vikten af att den som arbetar hela dagen icke bör störas om natten, hvaraf naturligtvis följer, att nattsköterskan åtnjuter hvila om dagen. Eleverna tjänstgöra nattetid tre månader åt gången, under hvilken tid de bebo ofvannämnda för dem afsedda vindsrum. När dag-sköterskorna aflösas, lämna de en skrifven rapport till nattsköterskorna, däri allt af betydelse för de sjukes tillstånd och skötsel är antecknad och vid vaktombytet följande morgon lämnas åter en dylik öfver nattens tilldragelser. På detta vis kan läkaren få alla nödiga uppgifter om patienternas tillstånd, oaktadt ingen af natt-personalen är vid rondan närvarande.

Nedanstående tabeller visa tidsindelningen för elever på dag- och natt-tjänstgöring:

Schema för dag-tjänstgöring.

Frukost 6,30 f. m.	På afdel- ningen 7 f. m.	2 timmars ledighet dagligen före kl. 6 e. m.	Middag 12,45—1,15 e. m. eller 1,15—1,45 e. m.	På afdel- ningen 1,15 e. m. eller 1,45 e. m.	Kvällsmat 9,30 e. m.	I säng kl. 10,30 e. m.
-----------------------	--------------------------------	--	---	---	-------------------------	---------------------------

Schema för natt-tjänstgöring.

Väckning 8,15 e. m.	Kvällsmat 8,50 e. m.	På afdelningen från 9,20 e. m. till 9,20 f. m.	Middag 10 f. m.	Fritid från 10,30 f. m. till kl. 1 e. m.	I säng 1,30 e. m.
------------------------	-------------------------	--	--------------------	--	----------------------

* * *

Den praktiska undervisningen tjänar som utgångspunkt för den teoretiska, och man söker ställa båda i så nära sammanhang som möjligt. När, för att nämna ett exempel, en mera försigkommen elev sättes att under »the sisters» uppsikt särskildt öfvervaka ett allvarsamt sjukdomsfall, gör denna sig mycken möda att lära eleven allt som läras kan af detta speciella fall såsom symptom, behandlingssätt m. m. samt visar, huru man på ett kort och metodiskt

sätt kan gifva läkaren de för honom nödiga upplysningar och fakta. Dessutom fordras, att eleven skall öfver sin patient föra »journal», hvilken sedan lämnas till »the sister» att rättas, och på så vis kan denna följa sin elevs framsteg, liksom dessa anteckningar sedermera böra blifva till stor nytta för den unga sköterskan.

* * *

Den rent teoretiska undervisningen meddelas under loppet af första året. Man söker då ordna elevernas praktiska arbete så, att dess utförande ej må hindra dem att fullt kunna tillgodogöra sig den teoretiska handledningen. Man inser, att större vikt bör läggas uppå att eleven har hälsa och krafter att »lära sina läxor» än att hon gör skäl för sig i sjuksalen; detta kommer senare. Tre föreläsningskurser, den ena efter den andra, hållas med en föreläsning i veckan. Amnet för första serien är »Allmän sjuksköterskelära», fördeladt på 12 gånger; föreläsare är »the matron». Denna kurs börjar vanligen i augusti eller september. Omedelbart efter dess slut vidtager den andra kursen, där en kirurg på 16 gånger behandlar »Elementär anatomi och kirurgisk sjukvård». Den tredje och sista föreläsningsserien hålles af en läkare i invärtes medicin öfver ämnet »Elementär fysiologi och medicinsk sjukvård». Äfven denna kurs uppdelas på 16 gånger. Vid dessa föreläsningar närvara »the sisters», som sedan hålla repetitionskurser eller »classes» med eleverna, och som för detta ändamål skola göra noggranna anteckningar samt samvetsgrant bereda sig genom själfstudium. Elevantalet i en »class» bör icke öfverstiga 6, hvaremot hvarje »class-sister» samtidigt har två eller tre sådana repetitionskurser att handläda. »The class-sister» går igenom den senaste föreläsningen, förklarar det oförstådda samt lär eleven huru hon skall göra anteckningar, för att sedan i sin helhet kunna nedskrifva hvad hon hört. Tid efter annan få eleverna frågor, som skola besvaras skriftligen, med tillåtelse för lärjungen att söka stoff till svaret hvar och hur hon kan. En fara kan visserligen ligga däri, att vetgiriga elever proppa hufvudet fullt med kunskaper, utan praktisk betydelse för deras framtida verksamhet, fastmera ägnade att förvirra begreppen; det åligger därför en »class-sister» att i detta fall vara på sin vakt och rikta sina elevers uppmärksamhet på hvad som är hufvudsak eller bisak. Alla felstafvade tekniska termer måste skrivas upprepade gånger, tills de fastnat i minnet; likaså uppmånas nybörjare

att alltid bära en annotationsbok i fickan för att genast kunna uppteckna för henne obekanta medicinska ord, som under arbetets gång påträffas och sedan söka deras betydelse. Repetitionstimmarna gifva »the sisters» ypperliga tillfällen att studera de olika karaktärerna och att lära känna hvad hvarje elev går för. Deras omdöme väger sedan också tungt vid betygsättningen. Två timmar i veckan äro för eleverna anslagna till själfstudium eller, mera realistiskt taladt, för läxläsning. Vid slutet af hvarje föreläsningsserie anställas förhör och vid läsarets slut, vanligen inträffande i juli, förrättas den stora årliga examen af en af styrelsen tillsatt utomstående examinator. Först efter andra läroårets slut mottager eleven sitt betyg; skulle hon af en eller annan orsak ej kunna avsluta kursen, beviljas henne, hvilket redan påpekats i annat sammanhang, intet skriftligt bevis angående deltagandet däri.

* * *

Samma principer för sjuksköterskeutbildningen som vid London Hospital gälla i stort sedt för alla de otaliga sköterskeskolorna inom det brittiska världsväldet, såväl i moderlandet som i kolonierna. Ingen anses hafva rättighet nämna sig »a trained nurse» (ett uttryck, som förlorar vid öfversättning) med mindre hon räknar 2 till 3 års moralisk, praktisk och teoretisk utbildning. Just nu pågår en liflig rörelse inom den engelsktalande sköterskevärlden för att medelst »state-registration» uppnå lagligt skydd för sköterskekåren. En dylik reform är redan genomförd i Nord Karolina i Förenta Staterna.

I Amerika, där allt säges gå framåt med oerhörd snabbhet, har sköterskeutbildningen nått en ännu högre utveckling än i England. Med flertalet större sjukhus är förbunden en sköterskeskola och, som det i den stora republiken finnes godt om pengar, har man sökt skaffa all upptänklig material för sköterskestudiernas underlättande. Där anser man t. ex. att en sköterskeskola bör hafva full uppsättning af alla mer eller mindre utförliga läroböcker för sköterskeelever, och dessa äro icke få, planscher, fantom, skelett m. m. Tiden för den teoretiska undervisningen varierar mellan 2 och 3 år, aldrig under 2 år; den omfattar anatomi, fysiologi, hygien, medicinsk och kirurgisk sjukvård, gynekologi och obstetrik, läkemedelslära och sinnessjukvård. Hvarje ämne skall framställas med hänsyn till sköterskeelevens förkunskaper och praktiska sysselsättning. Skriftliga och muntliga examina hållas vid läroårens slut och pris utdelas.

Dessutom vill man söka utverka tillåtelse för redan examinerade sköterskor, som önska uppfriska sina kunskaper eller hvilka icke förut haft tillfälle ägna sig åt en viss gren inom sjukvården, att göra längre eller kortare extra-tjänstgöring vid något sjukhus, där den specialitet, hon vill lära känna, förekommer. Man hoppas på detta vis kunna motverka den benägenhet för liknöjdhet och ensidighet, som ofta utmärker äfven duktiga sköterskor. Liksom läkaren ständigt måste studera och lära för att kunna följa med sin tid med alla dess upptäckter, bör äfven sköterskan inom sitt, i jämförelse med hans visserligen inskränkta område, söka vara fullt mäktig att fylla de kraf, som framåtskridandet ställer på henne.

»State-registration» af sjuksköterskor är af amerikanskt ursprung och har till ändamål att, på samma gång den är ett skydd för den examinerade sköterskan, drifva yrkesskickligheten till så hög utveckling som möjligt. För att blifva inregistrerad skall sköterska förete intyg om medborgerligt förtroende, minst två-årig läroetid vid en officiellt erkänd utbildningsanstalt samt bestå examen inför en komité, sammansatt af läkare och erfarna examinerade sköterskor. Som sagdt, denna lag är genomförd i Nord Karolina, och man hoppas och arbetar för dess tillämpande äfven i öfriga af de Förenade Staterna samt i England. Största motståndet kommer från de halfbildade sköterskorna, hvilka därigenom naturligen komme att förlora i anseende och förtjänst.

Inom den anglikanska sköterskevärlden råder en sådan lifaktighet och ett sådant brinnande intresse för sjuksköterskesakens utveckling, att vid jämförelse med våra egna förhållanden bristerna och behovet af en reform måste träda i öppen dag.

En sida af denna uppfostran, som är mycket försummad i Sverige, är särskild utbildning af hospitalssköterskor. I de ofvan nämnda landen fordras af en sköterska, utom hennes vanliga betyg, en längre eller kortare tjänstgöring vid ett sinnessjukhus, innan hon kan blifva anställd vid ett dylikt eller sändas att vårda en sinnessjuk i hemmet. Tänkom oss alla våra öfverfulla hospital, där det städse är brist på sjukvårdspersonal, hvilket rikt arbetsfält finnes ej där!

I ett följande nummer skola vi, med de nyss anförda länderna som bakgrund, söka framställa några fakta och reflektioner rörande flertalet af svenska sjuksköterskors utbildning och villkor.

K. L.

Hvad en guvernant kan få oplefva.

Ett minne från Kaukasien.

Under min vistelse i Kaukasien 1901—1902 hade jag ofta tillfälle att träffa tyska lärarinnor, som kommit till detta afsides land för att göra sin lycka. Tyskorna voro vid denna tid starkt efterfrågade som uppfostrarinnor. Detta hade väl mindre sin grund i förkärlek för Tyskland eller tyska språket än för det anseende, som redlig vandel och pålitlighet skänkt de tyska lärarinnornas klass därute. För de franska var däremot stjärnan i nedgående. Så ofta, sade man mig, hade det händt skandaler i familjer med franska guvernanter, att folk nu i allmänhet, trots det mindre korrekta uttalet, föredrog att låta barnen lära franska af en tyska. Och med afseende på begreppet *tyska* var man synnerligen vidhjärtad. I brist på en infödd, kunde man också nöja sig med en tysktalande dam från Östersjöprovinserna. En gång träffade jag t. o. m. en svenska anställd som *tysk* bonne.

Många af de unga lärarinnor jag träffade därute hade på vinst och förlust gjort resan till detta land med dess osäkra, för att icke säga i allt otrygga förhållanden. Det mod de därvid lagt i dagen är allt erkännande värdt. Andra åter hade i Europa blifvit engagerade af någon resande georgisk eller armenisk familj och gjort färden ditut tillsammans med denna.

Till dessa sista hörde fröken R., hvares karaktäristiska »oplevelser» i det främmande landet kanske kunna intressera *Dagnys* läsare.

Fröken R. är sydtyska. I Wiesbaden gjorde hon för några år sedan bekantskap med en rik och högt uppsatt georgisk furstinna, som mycket tilltalades af den unga tyskans behagliga yttre och fint bildade sätt. Då hon fick höra, att denna var lärarinna, gjorde hon henne det förslaget att följa med till Tiflis och uppfostra furstinnans tre barn. Villkoren skulle vara 50 rubel i månaden, allting fritt och fria resor fram och tillbaka.

Det var utmärkta villkor, men fröken R. hade väl dock knappast låtit sig locka till att företaga en så äfventyrlig resa, om hon icke hade gått och burit på en hjärtesorg. Nu, efter en uppslagen för-

lofning, tyckte hon, att det kunde vara bra att komma långt bort, komma till ett land, som icke påminte om det gamla med sina missräkningar.

Tillsammans med furstinnan anlände hon lyckligt och väl till Tiflis och fann sig snart installerad i en omgivning, hvilken åtminstone icke hade det felet att upprifva minnena af det förlutna.

Det var ett hus, där man lefde på stor fot och utöfvade en gästfrihet, som en tyska aldrig sett motstycke till. Skaror af utarmade georgiska ädlingar eller fröknar kommo som en flock hungliga sparfvor till det alltid rikt dukade bordet. De kommo efter behag, stannade så länge de hade lust och förstodo att taga för sig. De tycktes i grund känna den konst, som predikas i den gamla franska boken: *L'Art de ne jamais déjeuner chez soi et de dîner toujours chez les autres*. Ingen af dem hade en snyltgästs uppträdande. Alla tycktes betrakta sig som hedrade gäster och kommenterade tjänare så bra som trots någon.

Och värdfolket? Fursten och furstinnan tycktes anse det som en gifven sak, att de, som intet hade, kommo och mättade sig vid ett bord, där något fanns att få, och sågo ingalunda ned på sina gäster för deras fattigdoms skull. Men de voro ju också *blått* blod allesamman. Hvem vet, om fördragsamheten hade varit lika stor, så vida färgen varit mera borgerlig.

Till att hålla det stora huset i ordning funnos icke mindre än 14 tjänare, de flesta manliga, och till att föra regementet öfver så många oroliga, själfsvåldiga, lata och opålitliga element fanns en tysk husfröken. Denna var en privilegierad person, som hade sitt eget rum, men för tjänarna fanns icke en plats, som de kunde kalla sin egen. Om dagen uppehöll de sig, hvar de bäst kunde. Vid nattens inbrott såg man dem komma tågande med sina hoprullade madrasser och täcken för att bereda sig ett nattläger på golvet hvar det föll sig i våningen. Toaletten gjordes af alla dessa i det gemensamma tvättrummet. De båda kammarjungfrurna lågo också på golvet, den ena vid foten af furstinnans säng, den andra utanför sängkammarens dörr.

Husfruns behandling af tjänare präglades, trots den europeiska fernissan i öfrigt, af den asiatiska uppfattningen: ju mera obehärskad och uppbrusande i sättet, desto högre och förnämre blir man ansedd. Fast det icke gick ut öfver henne, skrämdes fröken R. alltid af furstinnans ohejdade vredesutbrott vid minsta förseelse af tjänarna. Å andra sidan var hon frikostig emot dem och sörjde väl för deras

materiella behof. Då en gammal trotjänarinna dog, gaf hon henne den högsta hedersbetygelse man därute kan bevisa en människa. Till fots följde hon efter båren hela den långa vägen till kyrkan, medan hennes vagn tom följde efter, och innan locket i kyrkan påskrufvades, kysste hon till afsked den döda. Hon gaf ofta bevis på ett godt hjärta. Dock var det alltid som storm i huset, då hon var hemma. Den äkta mannen var så mycket mera stillsam. Honom såg man icke mycket till. Han drog sig helst tillbaka till sina rum och »lät världen ha sin gång».

För den stora, 7 veckor långa fastan hade fröken R. icke varit utan farhågor, men det visade sig att härvidlag rädde den största tolerans. Herrskapet fortsatte sin matordning som förut, men tjänarna afhöll sig af fri vilja samvetsgrannt från allt som härstammade från djurriket. Så noga höllo de fastan, att de icke en gång vågade röra ett stycke vanligt bröd, som innehöll en smula smör eller mjölk. Förmodligen gjorde de härmed bot för sina små och stora fuffens under årets lopp.

Fröken R. behandlades aktningsfullt och väl, furstinnan var frikostig och gaf stora presenter, dock varade det icke så länge, innan hon ångrade sitt företag och önskade sig tillbaka till hemlandets mera anspråkslösa köttgrytor. Saken var den, att de små vildkattor, hon fått att uppfostra, visade sig vara alldeles ohågade för arbete och oemottagliga för europeiska begrepp om ordning.

Tid är öfverhufvud ett begrepp, som icke ingår i en förnäm georgiskas ordförråd. För en tarflig arbetsmänniska kan sådant vara godt nog, men den, som genom jordiska förmåner är upphöjd, kan också sätta sig öfver sådana småsaker som timmar, minuter och sekunder. I de georgiska våningarna ser man sällan ett ur, och om damerna någon gång pynta ut sig med fickur, kan man nästan vara säker på att de icke äro uppdragna. Måltiderna serveras också mycket obestämdt. För den rika georgiskan börjar dagen först kl 1—2 e. m. för att sluta frampå morgonsidan.

En ung furstinna skildrade för mig en gång den stora svårighet det var att passa på tågtiderna. De första åren efter järnvägens anläggning kommo hon och hennes familj aldrig i väg den bestämda dagen. De anlände gifvet till stationen många timmar för sent. Förargligt att tåget icke kunde vänta såsom deras egna hästar så tåligt gjorde! Visa af skadan, lärde de sig småningom att icke komma för sent, men för att uppnå detta, begäfvo de sig alltid af i så god tid, att de genomgående hade flera tråkiga vänt-timmar på sig på stationen.

Då sinnet för tidens värde saknas, är det icke lätt att införa en bestämd arbetsordning, och detta fick fröken R. erfara. Kanske felades det också fasthet och energi hos henne. Det var ett Sisyfos-arbete, tyckte hon, men värre ännu var, att hon trots alla materiella fördelar dock nästan kände sig som en fånge. Det mesta af dagen måste hon uppehålla sig i barnens rum, och aldrig kom hon ut utom i deras sällskap. Och värst af allt var, att så länge den oblida årstiden räckte, fick icke ett fönster i barnens rum öppnas. Det vore detsamma som att förkyla dem, menade furstinnan. Men för den, som icke har asiatiska lungor, är en sådan tjock, instängd luft i längden mördande. Trots välflefnaden i öfrigt, kände sig den stackars lärarinnan svagare dag för dag. Dock höll hon ut i ett år och åtta månader, och detta i förhoppning att få sin hemresa betald. Denna del af förbindelsen honorerades dock icke, utan måste hon taga en annan plats i Kaukasien.

Också denna gång var det en georgisk familj, och fröken R. fick följa denne till baden i Piätigorsk, där hon hoppades återvinna sin hälsa. Men detta hopp slog alldeles fel. I stället blef hon, nedbruten som hon var, ett lätt byte för den kaukasiska febern.

Då jag lärde känna henne, hade hon legat sjuk i Tiflis ett par månader. Hon var då mycket dålig, och det såg icke ut, som om hon skulle kunna repa sig. Men efter höstbrytningen, sedan luften blifvit rensad genom ymnigt regn och vindarna från fjällen och den ljufviga årstid inträdt, som så karaktäristiskt kallas *den andra våren*, blef det småningom bättre med henne. Men då sjukdomen uttömt hennes tillgångar, måste hon, redan innan hon på länge var återställd, se sig om efter en ny plats.

Stackars unga flicka! Hon hade rest till detta romantiska underland för att undgå lidandet, och hon fann det blott i alltför ökadtt mått. Hon hade kommit dit i hopp att vinna en riklig bergning och fick i stället ekonomiska bekymmer. Och som det gick henne hade det gått så många andra företagsamma unga kvinnor jag träffade eller hörde talas om. Det tycktes endast vara engelskor, som kunde reda sig där.

* * *

Fröken R. kunde gifvetvis under sitt dåvarande hälsotillstånd icke tänka på att undervisa. Hon sökte i stället plats som sällskapsdam och fann snart en lämplig sådan för vintern. Det gällde att

vara sällskap åt en nygift armenisk fru, hvilken med sin man reste till deras fiskfaktori vid Kaspiska hafvet. Villkoren voro 25 rubel i månaden och allting fritt.

Fröken R. reste, och så dålig såg hon ännu ut, att jag knappast trodde, att jag mera skulle återse henne. Men då julen kom — hvem infann sig som julgäst i familjen, där jag bodde, om icke den unga tyskan? Hon hade nu repat sig mycket, såg riktigt kry ut, och hade därtill blifvit så märkvärdigt språksam. Hon hade verkligen också mycket att berätta, som man inte hör hvar dag.

Det ställe, där hon tillbragt de sista månaderna, låg tätt invid persiska gränsen. Det var en stor fiskeplats, där hennes principal sysselsatte flera tusen arbetare. Fisket på karp och stör var så gifvande, att det i lyckliga fall kunde fiskas för en 10,000 rubel om natten. Arbetarne voro löst folk — asiater af olika slag — som läto sig nöja med en otroligt låg dagspenning. De behandlades så, som den billiga arbetskraften brukar behandlas, den som icke förstår att taga vara på sig själf.

I Kaukasien är man så van vid osäkerheten i stad som på land, att man till sist icke räknar synnerligen med den, men på detta ställe var det omöjligt att ignorera densamma. Trakten var icke blott osäker, den var sådan, att man nästan kände sig som i fiendeland. Egendomen låg på den stora *Muganska* stäppen, där blicken kan vandra milsvidt till alla sidor utan att finna spår af människor och där man just därför känner sig manad till att riktigt sträcka ut. Men — det finnes så många *men* här i lifvet och i synnerhet för en guvernant i Kaukasien — i stället blef hon också här tvungen till ett instängdt lif. Man vågade nämligen icke taga ett steg utom inhägnaden utan att ha en rad beväpnade karlar i hälarne, och under sådana förhållanden hämmas vandringslusten betydligt. I öfrigt fanns eskorten på redohand. Till faktoriets skydd voro nämligen en mängd kosacker inkvarterade där. Hvarje natt gjorde sex kosacker med femton halvilda, glupska hundar vakt. Det var dels rövvarband från andra sidan gränsen, dels inhemska, som drefvo sitt ofog i trakten, och de voro ingalunda små dessa rövvarskaror!

Husets herre blef sålunda en gång, då han var på väg till Baku med en större penningssumma, öfverfallen af en liten här på 80 beväpnade asiater. Men då han själf hade en styrka på 50, ännu bättre beväpnade kosacker, kom han undan med sina pengar. Kanske voro dessa rövfare endast hans egna arbetare, hvilka icke

fått ut sin lön, och som nu på asiatiskt sätt ville förhindra, att deras herre reste bort med pengarna.

Den resan fröken R. hade gjort, hade icke varit utan sin spänning.

Under eskort af sex kosacker reste hon af, och början skedde på natten. I en vagn, dragen af fyra hästar, ilade hon i susande fart öfver den Muganska stäppen. Två kosacker redo hela tiden framför vagnen med revolvern framsträckt, färdiga att gifva eld vid minsta misstänkta ljud. Efter fyra timmars färd nådde hon dock lyckligen *Saljan* vid Kurfloden. Här väntade henne en lastångare, tillhörig hennes principal, och på denna färdades hon nu ett godt stycke uppför floden. Därefter hade hon åter några mil på vagn, tills hon äntligen vid *Adji-Kabyls* järnvägsstation såg sig förflyttad inom civilisationens rämärken. Vi kunna kanske tänka oss med hvilken befriande känsla hon skulle slå sig ned i vaggonen, med hvilket rördt hjärta hon skulle betrakta dessa par skenor! Från *Adji-Kabyl* hade hon ännu en iltågsresa på 10 timmar till Tiflis.

En liten nätt ferieresa, eller hur? Och efter en månad skulle hon samma väg tillbaka. I sanning, det måste vara något mycket viktigt, som kunnat förmå henne till att göra ett så långväga och med faror förknippadt julbesök.

Det var ledsnaden, sade hon, behöfvat af människor, längtan efter människor, som hon kunde tala med. Lifvet där nere på stäppen, ehuru godt i materiellt hänseende, var fullständigt dräpande för sinnet. Den unga frun var en god, varmhjärtad varelse, men hvad hjälpte det, när de icke kunde meddela sig med hvarandra. De kunde hvar för sig flera språk, men hade intet gemensamt. Husets herre talade väl tyska, men han var för det mesta utomhus och hans intressen voro dessutom endast penningmannens. Den unga frun och hennes sällskapsdam dödade tiden så godt de kunde med att sofva och äta. I bästa fall sutto de tillsammans med sina handarbeten, då samtalet uppehölls medelst de sparsamma ord de hvar för sig kunde framleta ur något af de tangerande språken. Från början hade det väl varit meningen, att husfrun skulle lära sig tyska, men när det kom till stycket visade hon mycken liten häg därför, och ju längre det led, desto mera slappades företagsamhetslusten. Tiden kröp på detta sätt dräpande fram, den ena dagen alldeles lik den andra, och det kändes så mycket svårare, detta, som man icke genom en rask promenad i det fria kunde skaka ledsnaden af sig.

När man därför ställde fröken R. valet fritt antingen att följa med till Baku och jula där hos den unga fruns släkt eller att resa till sina bekanta i Tiflis — i bägge fallen skulle resan betalas för henne — så grep hon detta tillfälle som en räddningsplanka.

Och hon fick glädje af sin resa. Genom samlifvet med goda bekanta och den härliga frihet hon nu åtnjöt kryades hon upp, så att hon var ganska duktig till hälsan och glad till sinnet, när hon efter en månad åter anträdde samma besvärliga resa.

Tiden i Tiflis hade hon bl. a. använt till att utfylla åtskilliga luckor i sin utstyrsel. En sådan är i Kaukasien åtskilligt mera omständig än en guvernants utstyrsel i Europa och torde därför för tjäna att omnämnas.

Huru rikt huset än är, och huru frikostig i andra hänseenden familjen kan vara, det är dock vissa nödvändighetsartiklar, som aldrig består hvarken tjänare, guvernanter eller nattgäster. Den resande främling, som icke har reda på detta förhållande, kan komma i ganska stor förlägenhet, då han vid ankomsten till ett kaukasiskt hem finner, att värdfolket har förutsatt, det han anländer med en hel liten laddning af husgeråd. Man måste själf medföra icke blott kuddar, täcke och sänglinne utan också handdukar, tvättfat och andra toilettkärl. Detta är »de rigueur». Stundom gör man också väl i att medföra madrass.

En nätt liten packning, i sanning! Ett sätt att resa, som är mycket besvärligt. Likväl glider man snart nog in i den asiatiska uppfattningen, att alla dessa saker måste vara strängt personliga, och slutar med att finna sig väl vid det omständiga resättet.

Om fröken R. vet jag icke mycket att förtälja. Då våren kom och klimatet på den Muganska stäppen började att blifva sundhetsfarligt, lämnade hon med familjen denna isoleringsort, och som hennes engagemang endast hade gällt för vintern, reste hon vid påsktiden till Tiflis för att skaffa sig en annan plats.

Det kan ibland vara hälsosamt att ha tråkigt. Det enformiga lifvet hade gjort den unga tyskan godt, och hennes hälsa var så pass återställd, att hon vågade att åter taga en lärarinneplats. Också denna gång kom hon till en armenisk familj och denna gång i Baku.

Hvad intressant hon upplefvat på detta nya ställe är jag tyvärr i okunnighet om. Då jag på sommaren 1902 reste hem, befann hon sig med sina elever vid en badort, och sedan har jag icke haft underrättelser från henne. Under den föregående vintern hade

hon gjort ganska goda besparingar, och blott hon icke på nytt faller offer för det kaukasiska klimatet, skall det väl inom något år lyckas henne att förverkliga det, som *nu* är hennes dröm — återresan till Europa.

M. Anholm.

Ödesdiger väntan.

Barnen ha varit inne i salongen och sagt godnatt till föräldrar och gäster, hvilka äro samlade där efter middagen. Det har gått en stund sedan dess, och nu visar sig deras bonne i dörren. Husets fru, som varseblir henne, och vet hvad hennes ankomst betyder vid denna tid, avslutar genast det samtal, hon är inbegripen i, samt lämnar salong och gäster för att begifva sig till barnkammaren och aftonbönen.

Jag fann intet anmärkningsvärdt i denna handling, då jag var vittne till den, det är först nu långt efteråt och småningom, jag kommit underfund med att det, jag den gången fann helt naturligt, ej alls är så vanligt, som jag trodde. Jag har sett så många andra mödrar sedan dess! Jag har också kommit att betrakta den gamla taflan »Barn läsande sin aftonbön».

Ni känner den ju?

Barnet i sin hvita nattdräkt, liggande eller sittande i sin lilla bädd och vid dess sida en kvinna — modern — stilla lyssnande.

Denna tafla är ägnad att väcka minnen från en tid, då man kanske lika oskyldig och ombonad slutade sin dag, den tyckes vittna om hemmets helgelse och moderns ömhet. Man tänker sig kanske hur denna lämnat allt, som kräfver hennes omsorg i hemmet eller eljes upptar hennes intresse, för att där vid barnets bädd — kväll efter kväll — lyssna till samma bön. Man tänker sig kanske också hur hon *skyndat* dit i medvetandet om vikten af dessa korta ögonblick.

Man finner taflan vacker, först genom alla dessa tankar, också därför, att den verkar så oskuldsfull och sann.

Men den *är* ej alltid så sann, det finnes så mycket, som kan förtaga sanningen äfven här.

Äfven här?

Ja, väntan kan göra det bland annat, barnets väntan på modren i en sådan stund. Icke alla mödrar lämna villigt sina plikter och sitt tidsfördrif för att infinna sig vid barnets bädd, då de bli kallade dit.

Betrakta taflan närmare! Se på barnet där, det har tunga ögonlock, det är med möda det håller sömnen borta, tills dess de sista orden gått öfver läpparna. Det skulle vara skönt att få somna in från alltsammans, böner och förböner. Man gör ansträngningar och eftersäger mammas ord eller läser på egen hand, under det att de oklara begreppen draga förbi i dunkel. Alla ord man frambringar om lycka, tacksamhet och ånger öfverflyglas af barndoms-sömnen, som är öfver en, mäktig och svår att förjaga.

Men det fins andra barn och det fins något annat än sömn, som kan komma till ett barns bädd, då det väntar på bön. Se då hit!

I sin säng ligger husets son, sjuårig och rödkindad, redo till aftonbön och sömn, men mamma är ej tillstädes än. Hon kommer nog att dröja.

Gossen vet det, men känner hvarken otålighet eller förvåning. Mamma har ofta så mycket att göra och därför får han ofta vänta. I kväll kokar hon sylt, körsbärssylt, som pappa tycker om, som han själf tycker om. Han finner skälet till moderns dröjsmål giltigt; hvarför skulle han annat? Han är sju år och han tror på lefvernets bevisföring. Moderns dröjsmål har lärt honom, att det fins så mycket, som är viktigare än aftonbönen; den än nog, när allt kommer omkring, det minst viktiga af allt. Han har just inte reflekterat sig till den åsikten, den har ganska följdriktigt blifvit hans. Det är ej en öfvertygelse han behöft kämpa sig till, den har vuxit upp jämte honom själf. Den är nog helt omedveten än, men den är nog rotad fast.

Så ser jag en annan barnkammare. Det är afton, i den enda säng, som fins i rummet, ligger en liten flicka. Det tyckes ej vara hennes mening att somna, snarare då att låta bli. Blicken dröjer vid den ena efter den andra af väggens taflor, beslöjas så af sömnen, men lifvas igen af ett lyssnande uttryck.

Men ingen kommer.

Barnet ser på klockan; många femtal af minuter ha gått, se'n hon lade sig. Det är på mor och aftonbön hon väntar.

Hvarför får hon vänta?

Jo, några rum därifrån befinner sig husets fru, fördjupad i en bok eller i ett samtal. Och boken är roande, — kapitlet måste

slutas, och kanske följas af fler — eller samtalet är intressant. Kanhända ock att man gör musik, och att det är den, som lockar att stanna och glömma.

Barnet vet det där. När man ser den lillas ansikte, hvilket tyder på tidigt utvecklade reflektionsförmåga, förstår man, att det är en farlig vetskap och att det är ödesdigra stunder, hon tillbringar med att vänta så där, kväll efter kväll. Och hon tänker öfver det. Tankarna äro så mycket farligare, som de ej äro uppkonstruerade, de ha uppstått af verkningar utifrån, de ej endast härleda sig af barnets väsende, de forma det äfven.

Den lilla är ej likgiltig för bönen, tvärtom, hon skulle ej som gossen i den andra barnkammaren kunna somna in från den, det finnes en otålighet hos henne öfver modrens dröjsmål, som håller henne vaken.

Tänk, att vid denna ålder behöfva förjaga sömnen, hur går det att fånga den vid senare ålder, och hur blir morgondagen?

Åh, mor, så mycket, som går förloradt för dig och för barnet med dessa stunder! När din dotter var helt liten, knäppte du ihop hennes händer och lärde henne böner. Mins du? Och så liten hon var, förstod hon lätt, att detta var något, som bjöd vördnad. Och som hon fattade dina ord med sitt femårs begrepp, eftersade hon dem.

När du då kom, efter att ha dröjt, möttes du af undrande blickar; du såg också en liten mun, som antagit en allvarsam min, som betydde ogillande. Det där borde varskott dig!

Nu undra ögonen icke mer. Barnet har förstätt, har förstätt anledningen till ditt förfarande och tagit emot den lärdom du gifvit utan ord. Femåringen har blifvit nio år. Bönen väcker ingen känsla af vördnad längre.

När du nu i kväll slutligen kommer och finner din dotter vaken, skall hon visserligen läsa sin bön med knäppta händer och högtidlig röst och uppsyn, men hvad tror du hon känner nu?

Hvad hon känner är, att ni äro i hemligt förstånd — hon och du — bönen är en ceremoni, du vet det, hon vet det; det är bara små dumma femåringar, som inte fatta det. Inte en tvekan inför det osanna i hennes handlingssätt, snarare triumf. Ingen känsla af blygsel inför dessa tankar, dem hon behåller för sig, — hon förstår, att detta ej säges; — hon tror för öfrigt ej, att de tankarna äro dig emot, det är ju din egen ståndpunkt hon tillegnat sig, hon anser sig ha rätt till den.

Så där har hon kommit att kväll efter kväll, i stället för barnets bön, förrätta en akt, som är medvetet osann, ej *i trots* af att hon är ett litet barn, utan *till följd* af att hon är ett sådant och just därigenom med oförvillad logik dragit ut konsekvensen af sin ledares handlingssätt och lärt af det i stället för att fördöma det.

Men detta håller jag för visst, ty jag har kommit att tänka det, sen jag många gånger sett taflan, den tafla, jag talat om nu, därför att jag vill, att den skall uppmärksam betraktas!

Man låter ett barn vänta på ett nöje... Nå, än sen! Nöjet förlorar ej därpå och i de flesta fall ej barnet håller. Man låter barnet vänta på mat och dryck. Ja, inte är den väntan att förorda, barnet lär sig ej punktlighet af dylika dröjsmål. — Den lille får vänta på sömnen, kvällssömnen. Inte bekommer det barnets hälsa väl.

Barnet får vänta på *bönen*... den dröjer att infinna sig, därmed säger du ju tydligt »orsaken till mitt dröjsmål är viktigare än bönen, jag lärt dig».

Liten är den skada, som uppstår, om en färdig människa får vänta på sin andakt, *dess* dom drabbar personen, som skall förrätta andakten. För en varelse, hvars åskådning just bildas, gäller värde-minskningen — bön och gudsbegrepp.

Dagmar Bergström.

Litteratur.

De osynliga vägarna. En dikt ur lifvet af *Mathilda Roos*.

Den mera gedigna delen af nutidens romandiktning gör ofta de religiösa problemen till föremål för sitt skärskådande. Se vi tillbaka på senare årens skönlitterära arbeten, finna vi, att ett icke ringa antal ganska direkt syssla med religiösa frågor, somliga tagande parti *för*, andra *emot* den kristna uppfattningen.

Och när *Mathilda Roos*' namn står att läsa på titelbladet af en bok, taga vi gärna för afgjort, att denna tillhör den nyssnämnda kategorien, liksom vi äro förvissade om, på hvilken sida förf. skall ställa sig i den pågående striden. Kanske börjar t. o. m. en och annan läsningen af ofvanstående «dikt ur lifvet» med en misstanke om att en utpräglad tendens skall hafva inkräktat på arbetets rent skönlitterära värde. Men det finnes icke mycken grund för en dylik farhåga. Boken i fråga är en varmt och själfullt skriven historia om några människors inre utveckling. Det religiösa ele-

mentet är helt visst starkt framträdande, det är den lifsström, som drifver hela det lilla maskineriet, den röda tråd, som sammanlänkar personernas öden. Utan den starka och äkta religiösa känsla, som genomgår berättelsen, skulle den helt visst hafva mistat sitt mest utmärkande och pregnanta drag. Men de »osynliga vägar», som här mynna ut till ett och samma mål: ett personligt gudsförhållande, äro sins emellan vidt skilda, och boken skattar icke åt en mycket ensidig uppfattning.

Romanens bägge hufvudtyper äro representanter, den ena för en sann och uppriktig men tillika trång och något fanatisk kristendomsriktning, den andra för ett mera vidgadt och individuellt religiöst lif, och det är ej svårt att se, hvilken af de två, som mest är bärare af förf:s egna åsikter. Teckningen af bådas karaktärer är emellertid gjord med fin iakttagelseförmåga, med blick för de stora, sant mänskliga dragen på sjäslifvets botten och med en varm och mildrande humor för de egenheter och brister, som ofta skymma dem.

Romanens svagaste del är otvifvelaktigt de första kapitlen, där vi ännu knappast ha ett göra med lefvande människor, utan med vanliga romanfigurer, utrustade med skönhet, rikedom, ädelhet eller egoism i allra högsta potens och där också öfver händelsernas gång är utbredd alltför mycket af roman för att de skulle verka fullt trovärdigt. Men så snart vi föras in i de tvänne makarnas samlif, blir skildringen steg för steg mera lefvande. Striden mellan dessa två ytterligt motsatta naturer är tecknad med värme och lif, om man än kan anmärka, att Bengt Falkensterns karaktär likasom hans senare utveckling, skulle ha verkat mera öfvertygande, om förf. låtit de goda elementen hos honom framskynta litet mer äfven under den tid, då han uteslutande leddes af sin naturliga människa. Som det nu är, tycka vi oss nästan ha att göra med två olika karaktärer i stället för med en människa före och efter en stark själskris.

Teckningen af hustruns bild, hennes själsstrid, hennes lifs stora genombrott och hennes förhållande till sonen, är gjord på ett så fint och själfullt sätt, att det höjer boken till något bland det bästa Mathilda Roos' penna gifvit oss. Denna typ, som är behandlad med den ömma förkärlek en förf. nedlägger på sina andliga skötebarn, rymmer mycket både af intagande poesi och af sann mänsklighet.

Äfven mannens bild vinner, allt efter som handlingen framskrider, alltmera i sanning och lif. Ha vi inte litet hvar råkat på en af dessa naivt osammansatta naturer, sublimes i sitt brinnande nit och smått löjväckande genom sin totala brist på förståelse af andra människors olika läggning och åsikter?

Det blir egentligen kring dessa båda, som intresset knyter sig, ehuru också sonens bild har att uppvisa åtskilliga fina drag. Några bipersoner äro särdeles väl tecknade, ofta med några få humoristiska drag, som göra godt i den eljes öfvervägande allvarliga taflan.

Språket är i likhet med Mathilda Roos' föregående böcker vackert och lättflytande, handlingen fångslar hela tiden läsarens intresse, men framför allt ryckas vi med af den äkta känsla, som möter oss och som lämnar kvar ett godt och värmande intryck.

F. E.

*

Från skolsalen, föredrag, uppsatser m. m. af Teodor Holmberg.

Teodor Holmbergs trägna och framgångsrika arbete i den svenska folkupplysningens tjänst torde kunna förutsättas vara väl bekant för Dagnys läsare. En verksamhet sådan som denna kan i i sanning sägas vara en sådd på ett dyrbart såningsfält, och utsädet har också varit af bästa slag. Den varme ungdomsvännen, som genom mångårig erfarenhet lärt sig förstå ungdomens känslor och behof, har outtröttligt sträfvat att gifva dessa unga en god andlig näring och att hos dem väcka och stärka alla ädla impulser.

I föreliggande arbete har hr Holmberg i tryck utgifvit en samling föredrag vid skilda tillfällen, en del hållna inom Tärna folkhögskola, där han, såsom bekant, är föreståndare, samt ett antal föredrag, hvaraf flere förekommit i dagliga tidningar eller tidskrifter. Sammanförda till ett helt göra dessa tal och uppsatser ett särdeles godt intryck. Hvad som allra först frapperar är förf:s varma hänförelse, som bestått profvet i nära 30 års ansträngande arbete i folkhögskolans tjänst. Det är glädjande att se att någon, som så grundligt känner vår svenska ungdom från allmog- och arbetarhem, tänker så högt om densamma och hyser så stora förhoppningar om dess framtid. Sveriges folkhögskolor kunde redan vid förra seklets slut räkna 20—30,000 forna och dåvarande lärjungar, ett i sanning imponerande antal, som ger en föreställning om, hvilket viktigt led dessa skolor utgöra i arbetet på vårt folks andliga och moraliska höjande. Hr Holmbergs bok erbjuder ett godt tillfälle att sätta sig in i folkhögskolornas verksamhet och program, något för hvilket alltför många inom de bildade klasserna dock stå tämligen främmande. Men icke på långt när alla uppsatserna beröra direkt folkhögskolesaken, om ock denna förf:s älsklingsidé är behandlad med särskild utförlighet. Förf. har med särskildt intresse följt med alla viktigare samhällsföreteelser och kulturströmningar och intagit en bestämd ställning till dessa. I tidens frågor finnas flere förträffliga uppsatser, bland hvilka vi särskildt vilja framhålla: »Kunskapskultur och samvetskultur» samt »Är kristendomen en döende religion?» den senare framkommen i anledning af den omtalade diskussionen i Folkets hus förliden höst.

Hr Holmberg är till sin läggning idealist och optemist, men dessa egenskaper äro tagna i de praktiska uppgifternas tjänst. Han är en varm anhängare af den kristna lifsåskådningen, hvilket icke hindrar att han kan respektera olika tänkande. Formen i föredragen når ofta en ganska hög grad af fulländning, som dock icke slår

öfver till tomma fraser, därtill finnes det tillräckligt med tankedjup under orden.

Bokens titel kan måhända komma någon att tro dess innehåll vara uteslutande afsedt för ungdom, men i lika hög grad är det värdt att beaktas af alla äldre, som hysa intresse för ungdomens uppfostran, och flertalet af föredragen kunna hafva samma intresse för läsare af olika åldrar och bildningsgrad. »I skolsalen» är med ett ord ett arbete, som förtjänar att finna många vänner på sin väg.

F. E.

*

Skrifter, utgifna år 1903 af *Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran*.

De broschyrer, ofvannämnda sällskap utgifvit under innevarande år, äro fem till antalet.

Bland dessa äro n:o 1—3 direkta nykterhetsskrifter. Den första, som har till titel: »Norrbottningen och den legaliserade sprithand-teringen», är en af polisuppsyningsmannen A. Berglund skriven redogörelse för nykterhetsförhållandena inom några Norrlandssocknar förr och efter den legaliserade krog rörelsens införande, och har enligt förf:s mening rusdrycksförtäringen ökats och ej minskats sedan dessa infördes. I skriften n:o 2 lämnar en dansk präst N. Dalhoff en redogörelse för »Redningshjem for Drikkefældige» såväl inom Danmark som öfrige europeiska länder, och i n:o 3 meddelas ett föredrag af d:r Herman Lundberg om sammanhanget mellan »Alkohol och sinnessjukdomar». Af de tvänne senare häftena utgöres n:o 4 af andra och tillökade upplagan af Sofia Nilssons år 1898 utkomna lilla bok »Om matlagning i enklare hem», en förträffligt uppställd liten skrift, som trots det billiga priset af 25 öre, omfattar en icke ofullständig kokbok jämte en mängd praktiska anvisningar om uppköp och förvaring af matvaror samt goda råd i allmänhet rörande ett hushålls skötande med ordning och sparsamhet. Den lilla boken bör kunna göra mycken nytta.

Häftet 5 innehåller professor Rudins föredrag i Folkets hus i okt. förlidet år om »Människosjälens odödlighet», en skrift, som förtjänar en vidsträckt spridning genom den djupsinniga och nobla behandling detta framför andra »brännande» och i våra dagar så ofta omdebatterade spörsmål här fått. Det är ej blott vid nämnda tillfälle den forne universitetsläraren vändt sig direkt till folkets breda lager med sin ädla och kärleksfulla kristendoms förkunnelse, och önskligt vore, om antalet blefve allt större af dem som i likhet med honom inse, att det ord som talas i dylika ämnen utanför kyrkomurarna i vår tid har en minst lika stor betydelse, som det, hvilket höres från predikstolen.

F. E.

*

Svenska kvinnans kommunala rättigheter och skyldigheter. Kort öfversikt på uppdrag af Fredrika-Bremer-Förbundets kommitté för lagfrågor sammanfattad af Gustaf A. Aldén.

Så lyder den långa titeln på en redan i denna tidskrift

omnämnd innehållsrik liten broschyr, hvilken säkerligen med fullt fog kan tillmätas förtjänsten af att »fylla ett länge känt behof». Måhända tål dock uttrycket *länge känt* att modifieras. Det är nog först den sista tidens allt mera växande politiska intresse och dess allt starkare kraf på politisk myndighet äfven för kvinnan, som hos denna väckt en lifvigare önskan att lära känna och bruka de rättigheter, som redan enligt lag tillkomma henne. Om dessa rättigheter lämnar ofvannämnda lilla häfte på ett klart och lättfattligt sätt alla nödiga upplysningar.

För många skall det säkerligen erbjuda mer än en öfverraskning. Att det är så mycket vi kvinnor kunna vara med om, har nog mången af oss allrig annat. Det visar sig nämligen, att kvinnan kan deltaga i: allmän rådstuga, kommunalstämma, municipalstämman och kyrkostämman; att hon kan vara med om att välja präster, kyrkomötesombud, landstingsmän och stadsfullmäktige, och att hon är valbar som skolrådsledamot och medlem af fattigvårdsstyrelse. (Där denna ej utgöres af kommunalnämnden).

Det är sannerligen ej så få rättigheter och skyldigheter, som redan tilldelats den svenska kvinnan och det är nog åtskilliga underlåtenhetssynder hon i detta afseende har att ångra, synder, som hittilldags ha kunnat ursäktas med okunnighet eller svårigheten att erhålla tillförlitliga upplysningar. Men denna ursäkt gäller ej längre, sedan man kan förvärva all denna kunskap, genom att studera ett litet 14-sidigt häfte, som kostar 20 öre. Ja, man kan t. o. m. få det för 10 öre genom att rekvirera det från Fredrika-Bremer-Förbundets byrå i Stockholm eller från någon af Förbundets ombud i landsorten.

Glädjande vore om denna lilla skrift finge all den framgång, som den så väl förtjänar. Den utgör också den ett led, och ett ganska väsentligt sådant, i det omfattande och energiska arbete, som under de sista åren bedrifvits för att göra den svenska kvinnan till en duglig samhällsmedlem och en i det allmännas tjänst verksam medborgarinna.

Bör det offentliga lifvet längre undvara kvinnan?

Sålunda lydde titeln på det föredrag af fil. dr Lydia Wahlström, hvarmed Fredrika-Bremer-Förbundets föreläsningsserie å K. F. U. M:s stora sal inleddes den 26:e sistlidne oktober. Det intressanta föredraget, som åhördes af en talrik församling, behandlade

frågan ur flera synpunkter, hvaraf vi här referera en del. Många anse, menade tal., att kvinnan redan har tillräckligt inflytande på det offentliga lifvet; hon är ju »med öfverallt». Detta är dock långt ifrån riktigt. Kvinnan i Sverige är ej undertryckt, men för visso undanträngd; juridisk myndighet äger hon, men inte borgerlig.

Ofta sägs det, att kvinnans ställning beror på männens tyranni, ett påstående lika ytligt som det från fritänkarehåll ibland framställda, att kristendomen skulle vara ett prästernas påfund. Man får, när det gäller kvinnans borgerliga omyndighetsställning, erinra sig, att äfven en dålig institution för en tid kan hafva varit berättigad. Feodalsystemet var till en början en god sak med mycket af idealitet öfver sig; men där det bibehölls för länge, bragte det ett elände, hvars upphäfvande i Frankrike medförde revolutionen. Vi rysa nu måhända öfver landskapslagarnes bestämmelser om arf och gifte; men vi få ej glömma, att de förra grundade sig på åskådningen, att ättens jord ej fick skiftas och att det senare aflöste brudrofsplägseden.

Men allt förmyndarskap är ett tveaggadt svärd; går ej förmyndarens sträfvanden ut på att göra sig själf öfverflödigt, så blir han lätt en förtryckare och myndlingen långt ifrån hvad denne borde vara. Kvinnans permanenta omyndighetstillstånd har också hämnat sig: i stället för en hjälp åt mannen har hon oftast varit ett nyckfullt, bortskämdt barn, som man från kyrkofadern Tertullianus till Aug. Strindberg beklagat och beskärmat sig öfver.

Det var efter den franska revolutionen såväl kvinno- som arbetarrörelsen började. Längre bar ock kvinnorörelsen märken af sitt ursprung i den kammarteoretiska åskådning, som satte likhetstecken mellan man och kvinna i alla hänseenden och ordade vidt och bredt om de allmänna mänskliga rättigheterna. Denna åskådning, fotad på så lös grund som Rousseaus Contrat social, har ej hållit profvet inför verkligheten och vetenskapen. Den satte det enskilda framför det allmänna. Den moderna rättsstaten åter sätter det allmänna öfver allt annat och gör gällande, att det är statens skyldighet att tillse, att alla rättigheter utöfvas af därtill kvalificerade personer. Utan öfverensstämmelse med kristendomen har denna åskådning den fördelen, att den är nationel. Ty den svenska staten har allt sedan Gustaf Vasas tid sträfvat efter att i representationen skaffa stöd åt regeringens beslut och åtgärder. Ju flera om besluten medansvariga, dess större kraft ägde dessa beslut, menade man. Gustaf II Adolf uttryckte det så: »Konung och ständer, högre som lägre, alla tillhopa utgöra de det kungliga majestätet». Då fanns det ingen census för valbarhet, men heller ingen ersättning för mandatet. Man fäste sig endast vid den personliga dugligheten, ådagalagd på olika områden.

Då den svenska kvinnorörelsen med 1902 inträdde i sitt politiska skede, behöfver den ej importera idealer utifrån. Den behöfver inga andra statsrättsliga än Gustaf Adolfs och inga andra kvinnopsykologiska än Fredrika Bremers.

Såsom bevis för det berättigade i krafvet på borgerlig fullmyndighet för kvinnan anförde tal. bland annat kvinnans starkare rättfärdighetskänsla, eklatant betygd bl. a. af den offentliga statistiken, såväl brottmåls- som skatteinbetalningsstatistiken. Vidare skulle kvinnan till det offentliga lifvet medföra en större sakkunskap än männen på flera humanitära områden. Slutligen påvisades, att de argument, som nu användas emot kvinnans politiska myndighet, äro desamma, som alltid användts, när det varit fråga om någon reform till kvinnans förmån. Men i allmänhet äro dessa endast salongsargument, tillämpliga på ett fåtal. Försök att tillämpa dem på arbetarhustrurna och bondkvinnorna och de bli löjliga.

*

Den andra föreläsningen i serien gick af stapeln den 9 nov. äfven inför ett talrikt auditorium och behandlade ämnet: »Ungdom och sedlighet». Föreläsaren var den för sina utmärkta föredrag i etiska och sociala spörsmål kände talaren, löjtnant Ernst Liljedahl. Vi återkomma till en närmare redogörelse för det tankeväckande föredraget.

Föreningsmeddelanden.

Stipendiefonderna. Genom lokalkomitén för *Göteborg och Bohuslän*, har till länets insats i Fredrika-Bremer-Förbundets allmänna stipendiefond öfverlämnats 5000 kr., jämte en gåfva från enskild person å 200 kr., bestämd att utgå som stipendium för 1904 i samma ordning som Förbundets öfriga stipendier.

Till *Elfsborgs läns insats* af Förbundets allmänna stipendiefond har genom Fru Karin Ryding i Venersborg öfverlämnats 300 kr.

*

Fredrika-Bremer-Förbundets folkbildningsarbete. Under de tvänne sist förflutna vintrarne har, som bekant, Förbundet ordnat en serie föreläsningar för arbetarebefolkningen vid Liljeholmen. Den framgång, som detta företag rönt, har uppmuntrat till en utsträckning af verksamheten, omfattande äfven andra af Stockholms arbetareförstäder. Förbundet har således veckan mellan 9-14 november satt i gång en serie möten vid Hagalund, till hvilka så väl män som kvinnor äga tillträde för att, i likhet med hvad som var fallet vid Liljeholmen, genom en följd af föredragsaftnar göra arbetarne förtroliga med föreläsningssidén.

Programet för mötesveckan är följande:

I *Missionshyddan*: Måndagen den 9 Nov. kl. 8 e. m.: »Huru skola vi bäst sörja för våra barns framtid?» (Föräldrar inbjudas särskildt). Fru Anna Höjer.

I *Simonskapellet*: Tisdagen den 10 Nov. kl. 8 e. m.: »Nykterhet, hälsa och ekonomi». Fröken H. Sidner.

I Byggnadsföreningens hus: Onsdagen den 11 Nov. kl. 8 e. m.: »Lifs-börder och lifsvärden». Fröken Clara Wahlström.

I Missionshuset Ljus: Fredagen den 13 Nov. kl. 8 e. m.: Samkväm med kaffeservering, sång och föredrag: »En fotvandring i Lappland». Fröken Lilly Engström.

I Byggnadsföreningens hus: Lördagen den 14 Nov. kl. 6.15 e. m.: »En resa i Danmark». (Föredrag för barn). Fröken Ebba Westberg.

*

Ett sympatiuttalande för Bertha von Suttner. I följd af en uppmaning från Sveriges kvinnliga fredsförening har Förbundets styrelse deltagit i en adress, ställd till Norska stortingets nobelkomité för att förorda baronessan von Suttner såsom den där borde komma i första rummet vid utdelande af årets fredspris. Skrifvelsen, som jämte af Förbundets ordf., undertecknats af ordf. för Fredsföreningen, Hvita bandet och Kvinnoklubben, framhåller dels betydelsen af fru von Suttners berömda fredsroman »Ned med vapnen», dels hennes oförtrutna och offervilliga verksamhet i fredsidéns tjänst samt betonar särskildt, att det var tack vare hennes inflytande Alfred Nobel beslutat med en del af sin förmögenhet stödja fredsarbetet.

*

Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm hade torsdagen den 16 oktober ett allmänt sammanträde i Brummerska skolans lokal under fru Broomés ordförandeskap.

Mötet inleddes med att förrätta val af de *tre* medlemmar från Stockholmsföreningen, som enligt § 3 af Landsföreningens stadgar skola jämte en medlem från hvar och en af öfriga lokalföreningar, utgöra centralstyrelsen. Till medlemmar utsågos fröken G. Adelborg, fru A. M. Holmgren och fröken A. Whitlock.

Därefter redogjorde fru Broomé för resultatet af undersökningar, som anstälts angående *gift kvinnas rätt att bli uppförd i röstlängden*. Genom magistratens godkännande af de besvär, som sistlidna mars anfördes af åtskilliga gifta kvinnor i Stockholm öfver att de, ehuru de erhållit egen debetsedel, ej uppförts i röstlängden såsom kommunalt röstberättigade, har för Stockholm blifvit afgjordt, att gift kvinna, som mottager egen debetsedel, också har rätt att bli uppförd i röstlängden. Egen debetsedel erhåller den gifta kvinnan emellertid i regel icke. Första förutsättningen härför är, att hon har förmögenhet eller inkomst under egen förvaltning på grund af äktenskapsförord, boskillnad eller egen arbetsförtjänst eller på grund af gifva eller testamente, under villkor att egendomen skall af hustrun själf förvaltas. Gift kvinna, som uppfyller den ofvannämnda förutsättningen, kan, enligt hvad praktiskt blifvit utrönt, erhålla egen debetsedel och, för så vidt hennes årliga inkomst uppgår till 800 kr., hvad Stockholm beträffar äfven kommunal rösträtt, om mannen i själfdeklarationen uttryckligen anger hustruns inkomst som en särskild post och om vidare till deklarationen (efter undertecknandet på heder och samvete) fogas en af både mannen och hustrun underskrifven anhållan att hustrun måtte för sig taxeras och erhålla egen debetsedel.

(Insänt).

Reflektioner. *)

Rösträtt eller icke rösträtt åt kvinnan? likställighet med mannen, eller ej? det är och blir dagens fråga.

Man dryftar och ventilerar dessa spörsmål från alla sidor, men vederbörandes slutdom och deras »betyg» åt kvinnan härutinnan tycks bli ett »improbatur!» hon anses ej värdig ännu, tycker man, att afgifva sin röst uti samhällets sociala och politiska frågor; hon står än i dag, såsom århundranden tillbaka, under förmyndareskap och liksom hemfallen under den antediluvianska fras, som med hypnotisk makt bjuder sitt: »kvinnan tige i församlingen»!

Vi minnas lite hvar från Svenska historien, från dess sago-höljda medeltid, hurusom den ädle Birger Jarl till Bjelbo genom lag gaf syster lika arfsrätt med broder och påbjöd skydd och hägn åt kvinnan uti norden! I sanning en ädel tanke! Men — vid Sancte Knut! när blef det sed, att nutidskvinnan, Sigrid Fagras systrar uti vårt sekel, skulle tvungen anses att till tystnad sig bringa låta af förstkommande junker, som i råd eller tingsal sin stämman höja ville? Jo, samma dag, man kvinnan lärt, att »hon den svagare är», samma dag som hon sig böja lät under den starkares vilja och slutligen samma dag som ungväpnare och nutidsriddare glömde, att äfven kvinnan vill i lifvets täflan sin insats lämna och sin plats som mannens värdige like häfda.

Men hon har vaknat ur sin sekelgamla dvala, hon längtar att få vara sin egen målsman, att pröfva egna vingar, om ock ensam; hon vill bli ansedd som en fritt tänkande, kännande varelse, ej som gudinna eller drottning, hyllad vid champagnetoastens blomster-smyckade fraser i festlig sal, ej såsom slafvinna eller »bihang genom lifvet», tillbakasatt och förbisedd; hon vill vara mannens värdiga jämlike, med lika rättigheter som han och fri från trycket af gamla förrostade fördomar, hon vill kämpa, lida och arbeta som han å lifvets stora odlingsfält med känsla af att äfven hon är en kugge uti samhällsmaskineriet, att äfven hon har en tungt vägande roll i lifvets stora skådespel att utföra.

Det kommer nog en dag, då kvinnans ord i lifvets viktigaste frågor skall tillerkännas lika högt, kanske högre värde än mannens; då blir det förvisso hon, som först höjer sin röst till viktiga reformers genomförande: reformer uti allt! det är evolutionens lag, refor-

*) Vi ha icke kunnat neka plats i vår tidskrift för ofvanstående älskvärda »reflektioner» af en manlig insändare, då det ju bör verka uppmuntrande för oss kvinnor, att se, att det finns män, som tänka så högstämtd och förhoppningsfullt om vårt kön.

Red.

mer, som föra mänskligheten framåt, och främst bland dessa står kanske reformer inom vårt uppfostringsväsende med syftemål att ge ungdomen en ljusare och ädlare syn på lifvet och lära dem, att vi alla, rika och fattiga, höga och låga äro lika inför Vår Herre, och att det sanna människovärdet är en hjärtats och karaktärens egendom, förvärfbar för alla, privilegerad för ingen, en egendom, som man ofta, ehuru med orätt, tror sig finna förnämligast bland de uppsatta och förmögnare i denna värld.

Må vi, Adams värda söner, aldrig glömma, att kvinnan ändå är den finare och ädlare hälften af Skaparens mästerverk på denna jord: det godas representant, de lidandes bästa vän, där *vårt* öga ej kan upptäcka något, där ser *hon* en liten värld att göra något af; där vi se skuggor, där ser *hon* sol och framtid, och när i präfningsdagar vårt mod sviker oss, då är det *hon*, som, stark och förhoppningsfull, tröstar oss med de orden: »än kommer tid, än kommer råd, än är ej allt hopp ute!» Och aldrig har kvinnan ägnats en vackrare hyllning, än den, som Zoroaster, religionsstiftaren i sekternas gryning, uti sina skrifter ägnar henne, då han talar om den rättfärdiga döde, som, vandrande mot sitt mål i de sällas boningar, möter en kvinna, strålande skön och behagfull. »Du, den fagreste jag skådat — hvem är du?» frågar han. Och hon svarar: »jag är din Gudsfruktan, dina goda tankar, ord och gärningar!» — och hon leder honom vid sin hand öfver den bro, som byggts af dem, hän till de eviga ljusen. —

Näväl, det är ju blott en gård af rättvisa, man söker att ägna kvinnan, då man vill tillerkänna henne lika rättigheter uti samhället som mannen och äfven mer aktning, skydd och hägn uti lifvets strid, än som i våra dagar understundom komma henne till del.

Och när vi kommit så långt och vi lärt oss att vara mer sanna och uppriktiga mot oss själfva och våra medmänniskor, i motgång och medgång, i glädje och sorg, och när vi lärt oss mera enkelhet och förnöjsamhet, ridderlighet och gentlemannaskap könen emellan, då har nutidsriddaren i någon mån omsatt i handling Bjelbo-Jarlens vackra lagbud om skydd och jämlikhet för Sigrid Fagras systrar uti vårt oroliga, vemodstygnda århundrade, då skall han jämväl inse värdet och vikten af likställighet och lika rättigheter könen mellan och allt högre skatta hemmets goda genius, hon vare moder, änka eller syster, och värdera den mildhets hand, som läker siren, som jämnar ut de djupa vecken på sorgens panna och som kanske mer än något annat i denna värld kan frammana för oss en skynt af lyckans solljusa Arkadien. Och när så den nya tidens uppgående sol hunnit smälta bort gamla fastfrusna, rimmfrostbehängda fördomar, och vi lärt oss erkänna kvinnan såsom mannens värdiga jämlike — förvisso uti mycket honom öfverlägsen! — då blir det kanske också lite mer öppenhet och hjärtlighet, »värme och ljus» bland människobarnen, och då skall måhända en gång mannen hälsa den intelligenta, själfständiga kvinnan med kejsar Julianii bevingade ord: »du har segrat!»

Order

från landsorten, uppgående till

20 kronor,

expedieras franko mot efterkraf pr järnväg eller ångbåt.

Profver på begäran

Sorghattar

i stort urval.

Sorgartiklar

utföras *fort* och *väl* på beställning.

✂ Regeringsgatan 26 ✂

Herm. Meeths,

Stockholm.

Bikupan,

21 Klarabergsgatan 21.

Svenska fruntimmersarbeten: Hemväfda Gardiner, Nationaldräkter, Broderier, stickade och virkade arbeten, glödrerade artiklar, träsniderier, Dockor, Lampskärmar, Barnkläder, Förkläden, Mössor, Askar med modeller för »baby»-utstyrslar, Lappskor m. m.

Beställningar mottagas på Linneutstyrslar och alla slags fruntimmersarbeten. Märkning med broderi och bläck utföres.

Broderade Remsor.

Knypplade och virkade Spetsar finnas på lager.

Rekvitioner från landsorten expedieras skyndsamt och omsorgsfullt. Allm. Tel. 51 65.

Sjuksköterska.

Tjänsten som sjuksköterska i Stegeborgs e. provinsialläkaredistrikt är ledig. Lönen 500 kronor pr år jämte 50 öre om dagen vid vård af icke smittosam sjukdom.

Ansökan, åtföljd af intyg om tjänstgöring 1 år på lasarett samt 2 månader på epidemisjukhus, insändes före den 1:sta December till Extra provinsialläkaren i Stegeborgs distrikt, Stegeborg. (STA 126883)

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå 54 Drottninggatan mottagas anmälningar till inträde i Förbundets

Sjukkassa.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af Förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Anmälan.

Dagny utkommer **1903** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundet*s byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrv bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundet*s byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

Vademecum.

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Paris 1902 *det enda som erhöll högsta utmärkelse, Guldmedalj*, och detta i sin egenskap af »*antiseptiskt munvatten*» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,

H. M:t Konungens hofleverantör
Stockholm.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 43 16.

*Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå:
Tunnelgatan 25.*

Rikstelef. 68 98.

A. T. 82 11.